

saság tulajdonában marad, de három évig nem rendelkezhetik vele. Ezek az intézkedések a háborús rekvirálásnak felelnek meg. Már 1934 májusában elrendelték a devizák és külföldi értékpapírok kötelező bejelentését. Aztán következett a kötelező betétekről szóló rendelkezés. Most pedig a közérdekű és nemzetvédelmi rekvirálás. 1935 március 30-i jelentésében a Nemzeti Bank kormányzója kb. 6 milliárd lirára becsüli az olaszok 1928-1934 közötti külföldi értékpapír-vásárlását. Másrésről, a washingtoni olasz követség kereskedelmi tanácsosának számításai szerint az olasz kincstár 140 millió dollár ellenében rendelkezhet az Egyesült Államokban kibocsátott és olaszok birtokában lévő olasz kötvények felett. Ezek a számok arra mutatnak, hogy az olasz kormány jelentős összegek fölött rendelkezik, de számolni kell előre nem látható fordulatokkal.

(Páris)

Márk Viktor

AZ OLASZ KIVÁNDORLÁS. Olaszország külkereskedelmi mérlege rendszeresen deficitese, s köztudomású, hogy a kifizetések költségvetési egyensúlyát az idegenforgalomból származó bevételekre s a kivándorlók pénzküldeményeire alapítja. 1870-től 1875-ig évente 100-150 ezer ember vándorolt ki Olaszországból; egyharmadrészüket Amerikába. Az ipari fejlődéssel párhuzamosan a kivándorlók száma évről-évre növekedett. 1876-ban 109.000, 1887-ben 200.000, 1896-ban 300.000, 1901-ben 534 ezer ember vándorolt ki. Közvetlenül a háború előtt, 1913-ban több, mint 800.000 ember hagyta el az országot. (A háború alatt természetesen nincs kivándorlás. Az emberekre szükség van — a fronton!) A háború után, 1920-tól 1924-ig az emigránsok száma 614.000-ról 364.000-re csökken. Ettől kezdve a határok egyre szigorúbban zárulnak le a bevándorlók előtt s az olasz népesség az országban kb. 400.000 lélekkel szaporodik évente. Ez a szám 1931 áprilisától 1934 decemberéig 41.177.000-ről 42.621.000-re emelkedik. 1926-tól 1934-ig a születések száma évről-évre egy millió körül ingadozik.

A kivándorlás csökkenése mellett azt is megszenvedti Olaszország, hogy a kivándorlók az erős propagandának engedve új hazájukban helyezik el a pénzüket. 1921-től 1924-ig a kivándorlók pénzküldeményei 4.500 millió liráról 2.370 millióra csökkennek. A Népszövetség egyik 1926-os jelentése a következőket jegyzi meg erre vonatkozóan: „E helyzet következményei még nem érezhetők teljes mivoltukban, de valószínű, hogy egyre komolyabbá válnak és ilyenformán Olaszország kifizetési mérlegének egyik legfőbb hitelező tétele jelentősen megcsappan.“ Ha a Népszövetség 1926-ban beismeri ezt, igen különös, hogy nemcsak 1924-ben, amikor az olasz kormány kivándorló-konferenciát hívott össze Rómában, hanem a következő években sem tett semmit a helyzet javítására. Bár hogy is legyen, 1921-től 1924-ig Olaszország a külföldi piacokkal szemben 40 és 50 milliárd közt ingadozó adóssággal szerepel, amiről a Népszövetség említett jelentése a következőket mondja: „Ez a tény elárulja azokat a nehézségeket, amikkel Olaszország nemzetközi kifizetési mérlegének egyensúlyáért küzd és megmutatja, hogy milyen kevés segédforrással rendelkezik.“

(Prága)

Szalay István

„A VILÁG EGY NAPJA“ — VAGY REGÉNY A VILÁGRÓL. Éjfél volt. Az Oliviani fokon, a sarki sivatag kellős közepén, a megfigyelő állomások rádió-tisztje felvette fülhallgatóját s beállította rövidhullámú vevőkészülékét. Frankfurtból hideg hang jelentette, hogy egyik ottani gyógyszerárban hirtelen meghalt egy ismeretlen szőke fiatal nő, fekete szalmakalapot s csikos ruhát viselt. Ugyanazon a napon elhunyt Frankfurtból egy alacsony termetű zenész. Ismertető jelei: kicsiny

lábak s kampóskeresztes diszítésű óralánc. Königsbergből hosszú dobpergés hallatszott. A tiszt elgondolkozott; mi ez? zenei szórakozás vagy Keletporoszország utolsó hírei? Egész az Oliviani fokig visszhangzott a fasiszta Németország felvonulása... A rádió-tiszt kiment, hogy elseperje a frissen hullott havat, azután felbecsülte a szél sebességét. A kutyák ugatásán lassú, kitartó mormogás szüremlett át. A jegesmedve mormogása.

Bolygónk egyik fele még aludt, a másik mindennapos munkájának hullámverésében hanyódott, evett, dolgozott, nevetett, halottait temette, termését takarította be, fürdött, ujságjait olvasta s virágait szagolgatta. A washingoni pályaudvarról páncélos különvonat futott ki. Roosevelt elnök indult választási körútra. Rómában óriási tűz pusztított a „Cinei“ társaság stúdióiban. Varsóban Silberstadt kereskedő pörét tárgyalták. Délre már el is ítélték: nyolc havi fogházat kapott Hitler megsértése miatt. S ugyanabban az órában negyven fiatal tunguz, golde és nenc iratkozott be az Északi Népek Intézetébe.

Zagorszkban egy kiránduláson levő író puskáját tisztogatta, s kacsavadászatra indult a mocsarakba. Magyarország miniszterelnöke, aki azért jött Berlinbe, hogy Göringgel vadásszon, bezárkózott több magasrangú tisztviselővel a német külügyminisztérium tanácstermébe. S közben Francois-Poncet, Franciaország nagykövete, ugyanennek a minisztériumnak folyosóján bolyongott s valakit keresett, akinek a klapéidai választásokra vonatkozó jegyzékét átadhassa.

A világ öt részének összes naptárjai „péntek, szeptember 27“-et mutattak. Semmi különös, semmi nevezetes nem történt ezen a napon. Olyan nap volt, mint a többi. De néhány száz, talán ezer ember mégis elmosolyodott, amikor szeptember 27.-én a naptárra nézett. Ezek az emberek, akárhol is voltak, az uccán, valamely hajó fedélzetén, a kísérelti asztalnál, a teleszkóp mellett, a börze, a templom, a laboratórium, vagy a színház küszöbén, élénkebb, kíváncsibb szemmel figyelték a dolgokat. Kutattak, kerestek s emlékezetükben, papíron, vagy képen minden feljegyeztek maguknak, amit láttak. Szeptember 27.-ét, a földnek ezt a közönséges hétköznapját figyelték, rajzolták le, örökítették meg a fényérzékeny lemezeken s a művészi ábrázolás eszközeivel. Ezen a napon áldottak figyelő posztjukon az ujságírók és írók százai. Ugy leskelődtek a földnek erre a napjára, ahogy a vadász figyel a dzsungel vadállatát éjjel, amikor az titkos ösvényen inni megy a gázlóhoz. *Maxim Gorkij*, a fáradhatatlan kutató, az élet nagy szerelmese s megfigyelője vetette fel ezt az immár megvalósult ötletet.

„A világ egy napját“ elmesélő könyv gondolata már régen megfogant Gorkij agyában. Az első írókongresszuson hevesen vitatkozott azokkal, akik ellenzői az írók közös munkájának, mivel szerintük a kollektív alkotás gátolja az egyéni képességek kifejlődését. Gorkij azt állította, hogy a kollektív munkamódszer, melyet bizonyos mértékig a laboratóriumi munkával lehetne összehasonlítani, kísérelti tanulmányozásnak veti alá a szerves életet, s ezáltal nemcsak, hogy nem akadályozza, hanem nagymértékben elősegíti az írói egyéniségek kibontakozását s emellett általános eredményeiben is igen termékeny.

„Annyira meg vagyok arról győződve, hogy a kollektív alkotási módszer értékes s eredeti könyveket adhat, hogy vendégeinknek, az európai irodalom kiváló mestereinek is ajánlani merem alkalmazását“ — mondotta. „Nem próbálnók meg közösen megírni a polgári világ egy napját? Vegyük például Szeptember 25.-ét, október 7.-ét, december 15.-ét, vagy akármely más napot, úgy ahogy azt a világsajtó hasábjai visszatükrözik. Mutassuk meg az élet káprázatos zürzavarát Párisban és Gre-

nobleban, Londonban és Sanghájban, San-Franciskóban és Genfben, Rómában és Dublinban, stb., stb... a városokban és a falvakon, szárazon és tengeren. Mutassuk meg a gazdagok napját és a szegények küzdelmeit, az akadémiák és a tudós társaságok üléseit, a barbár tudatlanság és babonák maradványait, a bűnözés s a kifinomodott civilizáció megnyilvánulásait, a sztrájkokat, a mindennapos drámákat és a fényűzés szegénytelen tobzódását, a szélhámosok hőstetteit, a politikai vezérek hazugságait. Mutassunk meg egy napot, ismétlem: egy közönséges napot eseményeinek egész fantasztikus, szédítő tarkaságában. Ez inkább az ollók, mint a tollak munkája. Magyarázatokra természetesen szükség lenne. De azok rövidek s csillogóak legyenek. A tényeket magukkal a tényekkel kell értelmeznünk, s ezeken a rongyokon, ezeken a foltokon az író megjegyzései úgy ragyogjanak, mint a szikra, mint a lángokat csiholó gondolat. Alapjában véve arról lenne szó, hogy egy bizonyos napon keresztül megmutassuk a történelem „művészien“ alkotó lendületét. Ezt még senki sem tette meg, de meg kell tenni. S ha vendégeink közül néhányan végrehajjták ezt a feladatot, úgy biztos vagyok benne, hogy végtelenül érdekes, káprázatosan új és mélyen tanulságos könyvvel ajándékozzuk meg a világot.“ A kongresszuson jelen volt külföldi írók nagy rokonszenvvel fogadták ezt az indítványt, de nyíltan bevallották, hogy az ő körülményeik között nehezen valósítható meg, mivel a nagy ujság-trösztök nem csak, hogy nem lennének segítségükre, hanem minden bizonynyal ellenük foglalnának állást.

Am Gorkij ötlete, ha közel éves késéssel is, megvalósult. Gorkij s a köréje csoportosult írók most már nemcsak, mint kezdeményezők, hanem mint szervezők léptek fel. Az orosz írók és ujságírók mellett résztvesznek a „világ egy napja“ történetének megírásában a külföldi írók is, Romain Rolland-dal, Feuchtwanger-rel, Dos Passos-szal s másokkal az élen.

A könyv megszületik munkatársai lelkes és odaadó munkájából, akik kötelezték magukat arra, hogy szeptember 27.-ére vonatkozólag beküldik nemcsak saját megfigyeléseiket, hanem a 27. és 28.-i ujságokat, s a kiválasztott napnak összes érdekes dokumentumait (Szinlapokat, ucai reklámcédulákat, felvételeket, stb.) A „Világ egy napja“ megjelenik a Hearst-ek s Beaverbrook-ok segítségével nélkül.

A könyv előkészítése már folyik. Hatalmas anyag gyűlt már eddig is össze. De mégis megkérem azokat, kiknek ezek a sorok a kezeibe jutnak, hogy nézzenek utána íróasztalukon, ujságjaikban, feljegyzéseikben s ha találnak olyan emlékeket, melyek rávilágítanak arra, hogyan dolgoztak, szenvedtek vagy örvendtek az emberek az emberiség egy „hét-köznapján“, küldjék el azokat hozzánk. Az egész anyag természetesen nem találhat helyet gyűjteményünkben. De miért ne őrizhetnénk meg, esetleg muzeum formájában annak a kornak életét s szokásait — egy nap keresztmetszetében, — melyben a világtörténelmi események viharfelhői között a régi omladozik, s az új küzdelmes születésének vagyunk a tanúi.

M. Kolcov

A VISSZATÉRŐ SZABÓ DEZSŐ. Hosszas hallgatás után Szabó Dezső újból megszólalt. A *Karácsony Kolozsvárt* és a *Feltámadás Makucskán*, írói pályája e legutolsó állomásai, e nagy időközökben megjelent rövid lélegzetű írások, alig keltettek figyelmet. A nagy hevületekben és diabólikus tervekben tobzódó író a magyar közvélemény féligmeddig elfelejtette. A magyar „reformifjuság“ hosszú ideje nem őt, egykori prófétáját követi, hanem azokat az ideológusokat, akik a retorikai fogások alkalmazásában nálánál is ügyesebbnek bizonyultak. Hosszú ideje nem